

Boekbesprekingen

Poepboek drukwerk van Europese dieren

Zoals de titel al doet vermoeden, gaat het hier om een poging kinderen enthousiast te maken om te onderzoeken van welke al dan niet zichtbare dieren je zoal uitwerpselen kunt vinden en vervolgens op naam brengen. Op de rechterpagina's van het boekje zijn van zo'n vijftig in Europa voorkomende dieren of diergroepen (mooie) foto's van de uitwerpselen opgenomen, waarbij een meetlatje in (of naast) de foto de grootte aangeeft. Onder de foto staan de lengte, dikte, vorm, kleur en mogelijke vindplaats vermeld. Ook wordt het 'dieet' van het betreffende dier opgegeven, met welke dieren de soort verward kan worden en tenslotte enkele weetjes over de soort, het voorkomen in Europa en zijn gedrag. De volgorde gaat van heel kleine poep (lieveheersbeestje, huisspin en vlieg) via muis, slak ('niet verwarren met vogel of spin!'), eekhoorn en geit naar heel groot: koe en wisent. En van alles daar tussenin. Soms wordt gekozen voor een soort, soms voor een groep of zelfs orde. De insecten zijn slechts vertegenwoordigd door het lieveheersbeestje en de 'vlieg', de weekdieren door de 'slak'. Maar van de marterachtigen zijn veel hier voorkomende soorten opgenomen. De volgorde op grootte is vaak arbitrair en heeft tot gevolg dat de otter (2 - 12 cm) en de hermelijn (3 - 5 cm) gescheiden zijn van de bunzing (5 - 10 cm) door onder andere de gans, de uil en de ezel. Verderop vinden we de 'marter', gevolgd door de buizerd, het paard

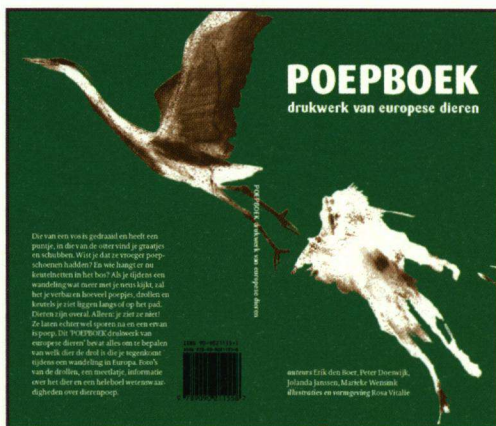
en de lynx. Hierdoor wordt het op naam brengen van gevonden poep niet eenvoudig. Als dan toch afgeweken wordt van de systematische indeling, was een groepering per soort terrein wellicht handiger geweest. Door het ontbreken van een determinatietabel zal het - ondanks de duidelijke foto's - voor de leek nauwelijks mogelijk zijn om veel zinnigs over de producent van gevonden poep te zeggen, tenzij die afkomstig is van een boerderijdier.

De linkerpagina's zijn gevuld met 'een heleboel wetenswaardigheden over poep'. Dat varieert van vrij flauwe bijdragen als 'poepschoenen', tot weetjes en relevante informatie over (bijvoorbeeld) 'poep als grenspost', latrines, transport van zaden en nog veel meer.

Alles bij elkaar een wat chaotisch boekje, dat desondanks kinderen (en wellicht ook volwassenen) enthousiast zal kunnen maken om tijdens wandelingen, of in en rond het huis, op uitwerpselen te letten. Jammer dat de slaagkans van de determinatie niet zo groot is, dat had beter gekund. Een gemiste kans, want het boekje zal vast wel verkocht worden. Het ziet er mooi uit, heeft een handig formaat en bevat heel wat interessante informatie, wat ook wel verwakt mag worden, gezien de indrukwekkende lijst van deskundigen die (blijkens het dankwoord) aan de totstandkoming hebben meegewerkt.

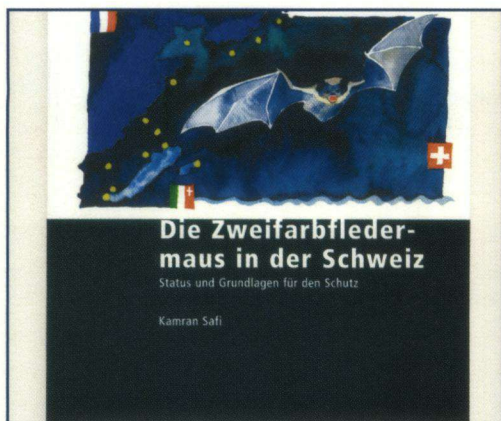
Alice Pillot

- Erik den Boer, P. Doeswijk, J. Janssen, M. Wensink. 2006. Poepboek, drukwerk van Europese dieren, pp 120. Uitgeverij Te Kijk, Amsterdam. ISBN 90-9021155-1 / 978-90-9021155-8 Prijs €14,95. In te zien bij de plaatselijke bibliotheek. Bestellen via www.poepboek.nl of bij de boekhandel

De tweekleurige vleermuis in Zwitserland

De tweekleurige vleermuis gold voor Zwitserland als bedreigd en zeldzaam, en tegelijk niet of nauwelijks bekend. Daarom is er van 2002 tot en met 2004 met ondersteuning door de Bristol-Stiftung een gedegen ecologisch onderzoek uitgevoerd door Kamran Safi van de afdeling Verhaltensbiologie van het Zoologisches Institut aan de Universität Zürich en een team van helpers. Dat leverde een prachtige monografie over de tweekleurige vleermuis in Zwitserland.

In de inleiding wordt een uitgebreid overzicht gegeven van wat er op basis van literatuur bekend is van biologie en ecologie van de soort, met aandacht voor de verspreiding in Europa en in Zwitserland, morfologie, echolocatie, verblijfplaatsen, jachtgebieden, bedreiging en risico's. Speciaal wordt ingegaan op sociale structuur van kolonies, met de voor vleermuizen uitzonderlijke grotere groepen mannetjes in verblijfplaatsen in de zomer.

De indrukwekkende onderzoeksopzet wordt gedegen beschreven. Er wordt een uitgebreid spectrum aan methoden ingezet voor onderzoek aan twee mannetjesgroepen en een kraamgroep. De dieren worden gevangen bij de verblijfplaats, ze worden gewogen en gemeten, er wordt DNA verzameld en geanalyseerd, er worden parasieten verzameld, de vleermuizen worden gemarkeerd met transponders, uitvliegers uit de verblijfplaatsen worden op zicht en met infrarood video regelmatig geteld, de transponders worden continu automatisch gevolgd, aan de hand van terugvangsten worden populatieschattingen mogelijk gemaakt, er wordt een steekproef aan dieren gezenderd, en de waarnemingen aan gezenderde dieren worden met waarnemingen met behulp van bat detectors vergeleken.

Dit leidt tot enorm veel zeer gedetailleerde informatie over de soort en de verblijfplaatsen en gebieden en populatie in Zwitserland, die intelligent vergeleken wordt met de informatie van buiten Zwitserland. De resultaten leveren een schat aan informatie: mannetjesgroepen van meer dan 250 dieren, die ook een netwerk van verblijfplaatsen gebruiken; een kraamgroep in een klein netwerkje

met in totaal meer dan 500 dieren; vergelijking van activiteitspatronen tussen mannetjes en vrouwtjes; seksuele status en activiteit van mannetjes; voortplantingssucces van de kraamgroep; habitatgebruik met een duidelijk verschil tussen de groepen, maar toch vooral gebruik van meren en open landschap en in iets mindere mate bos en bebouwde kom; verschillen in home-ranges met ongeveer 16 km² voor de vrouwtjes en gemakkelijk meer dan 75 km² voor de mannetjes, met de batdetector worden de hoogvliegende dieren (> 50 m) niet meer gehoord; vrouwtjes in Zwitserland lijken een geïsoleerde populatie, ondanks dat er in de winter vrouwtjes uit het noorden naartoe komen; mannetjes en het van de mannen afkomstige genetische materiaal in de vrouwtjes lijken genetisch veel meer divers door regelmatige input van mannetjes van buiten Zwitserland.

De algemene ideeën over bedreigingen en kansen en verantwoordelijkheden voor bescherming van de tweekleurige vleermuis worden zo met concrete kennis onderbouwd. De enorme hoeveelheid resultaten en informatie wordt zakelijk en rechttoe rechtaan gepresenteerd. Er wordt weinig uitgelegd in het algemeen. Het is al met al geen boek voor beginners. Je haalt er vooral veel uit, als je al een grondige basis hebt.

Maar uiteindelijk is het voor onze Zwitserse collega's, en voor ons allemaal, een prachtige monografie vol interessante informatie. Deze studie en dit boek zullen zeker voor de dieren in Zwitserland, en waarschijnlijk ook daarbuiten, een belangrijke bijdrage aan hun bescherming leveren.

Ik zou 'm aanschaffen...

Herman Limpens

- Safi, K. Die Zweifarbfledermaus in der Schweiz. Status und Grundlagen für den Schutz. 2006. 100pp. Zürich, Bristol-Stiftung; Bern, Stuttgart, Wien, Haupt. ISBN-13: 978-3-258-07024-7 ISBN-10: 3-258-07024-5

Dama dama Het Damhert in Nederland

In een fraai uitgevoerd boekje geeft Dick van den Hoorn ons een nagenoeg volledig beeld van het damhert. Deze soort is naast het edelhert en het sikahert de derde vertegenwoordiger van de

familie van de 'echte herten' in Europa. Dammen hebben, getuige archeologische vondsten, eerder in onze contreien geleefd. Onze huidige dieren zijn nakomelingen van door de mens (al vóór de middeleeuwen) ingevoerde voorouders.

We worden ingewijd in alle vaktermen van het damwild, zowel de Nederlandse als de Duitse; van damwildkalf tot Schaufler, van plaatshert tot Prellsprung.

Een uitstapje volgt over het Mesopotamische damhert, een uiterst zeldzame soort uit het Midden Oosten, waarvan het safaripark 'Beekse Bergen' een kleine folkgroep bezit. Het hoofdstuk sluit niet aan bij de titel, maar levert, naast bijbelcitaties over Adam en Eva en het paradijs, mooie plaatjes op van dieren en van mozaïeken.

Daarna volgt een interessant hoofdstuk over de status van het damhert in Nederland. Met een ingehouden zweem van triomf wordt de stevige lobby van de Vereniging tot Behoud van het Veluws Hert in de jaren negentig beschreven. Het resultaat mede daarvan was de ommezwaai van het ministerie van LNV, waardoor de soort van exotisch jachtwild evolueerde tot beschermde inheemse soort en op de Rode Lijst verscheen. Een uitgebreide en gedetailleerde beschrijving volgt van de plaatsen in Nederland waar dammen zijn te vinden. Hieruit wordt duidelijk dat de status op de Rode Lijst niet

meer 'bedreigd' kan zijn. Werd de populatie in 1994 op iets minder dan 200 geschat, in de Amsterdamse Waterleidingduinen alleen al lopen er nu tien keer zoveel rond.

Het vlot geschreven boekje is uitgegeven in het kader van het 60-jarig jubileum van de Vereniging tot Behoud van het Veluws Hert. De auteur toont zich een echte kenner van het damhert, wat ook blijkt uit het feit dat het merendeel van de vaak fraaie foto's door hemzelf is gemaakt.

Marius den Boer

- Dick van den Hoorn, 2006. Dama dama, Het Damhert in Nederland. pp95, Vereniging tot Behoud van het Veluws Hert, Apeldoorn. ISBN-10: 90-804568-5-3, 13: 978-90-804568-5-3

